

BUDA-PESTA

8 Augustu. st. v.
20 Augustu. st. n.

Va esî duminéc'a.

Redact. : strad'a Havasnr. 1.

Nr. 32.

ANULU XII.

1876.

Pretinlu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl. ; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

Femei'a.

— Fragmentu din poemulu „Ranlu.”

Candu de pe tronu-i splendidu alu lumii Nascatoru,
Vediendu o lume 'ntréga, dar nici unu picu de-amoru,
A hotaritu sè deie la fapt'a-i creatóre
O vicinica coróna, unu sóre peste sóre,
Unu sufletu la natura, unu visu de Dumnedieu,
Maretiu cá gândulu seu ;
Pe candu Adam ferice visá antâiulu visu ;
Pe candu zimbiá natur'a cu 'ntâia sa zimbire,
Si, inocenta inca, antâi'a fericire
A sale bratie lumii de-odata le-a deschisu :
Din totu ce erá mandru de-a lumii tineretia,
Din stele câte-o vadia, din flóre frumusetia,
Din mări o picatura, din sóre o schinteia,
Din omu o cósta numai, dar cóst'a cea mai buna,
Elu a luatú in man'a-i, si tóte impreuna
Le-a 'nsufletitu cu ins'a-si divin'a sa suflare,
Cu buz'a veciniciei le-a datu o sarutare
Spre-a face o femeia.

De-atunci femei'a este a lumii suverana
Si sclavulu ei totu omulu, si man'a-i diafana
A Provedintiei mana, si ochiu-i ochiu cerescu,
Si inim'a-i o lampa sub tronu dumnedieescu,
Si-acelu ce-o ocrotesc de ceriuri ocrotitu,
Si-acelu care-o apésa in veci afurisitu !

D. Petrino.

O relatiune contimpuréná

despre

batali'a de la Goroslau.

— 1601. —

Relatiunea ce urméza mai la vale despre stralucit'a victoria reputata de Mihaiu Vitézulu si George Basta contra lui Sigismundu Báthori a remasu pana asta-di cu totulu necunoscuta tuturorú istoriciloru straini si Romani : Gebhardi, Engel, Sincai, Balcescu, Papiu Ilarianu etc., asiá cá socotiramú a fi de totu interesulu a o publicá ací in traducere.

Tiparita la 1601 la Breslau prin Georgiu Bauman in fórte pucine esemplare, ea a ajunsu astadi de o extrema raritate. Unu singuru esemplaru poseda bibliotec'a Museului de ací, pe care lu-si utilisaramu. Titlulu seu este :

„Von der Schlacht Sigismundi Báthori mit dem Michael Weyda aus der Wallachey und Georgen Basta welche dieses lauffende Sechzehnhundert und erste Jar den dritten Tag des Monats Augusti an der Siebenbürgischen und Ungerischen Gränze beschehen : Aldo gedachter Bathori mit grossem spot und verlust seines Volcks auff's Haupt geschlagen worden. Gedruckt zu Bresslau durch Georgium Bawmann.“ 2 foi nepaginate in — 8.

Scrisa numai câte-va dile dupa batalia, ea ne dà detalii fórte interesante, confirmandu si completandu raporturile lui Istwanfi (lit.

32 p. 756), Grontki, Spontoni (lib. 6 p. 150 seq.), Petru de Reva (cent. 6) Eniedi Pál, Bisseliu, Thuan etc. a supra acestui evenimentu :

De si autorulu vorbesce dupa isvóre oficiale germane, totusi elu pune totu-de-una pe Mihaiu Vitézulu inaintea lui George Basta, vedindu prin acésta chiar valórea si renumele de care se bucurá voivodulu Romanu, mai multu de câtu Generalulu Armatei Imperiale.

In acésta batalía mai alesu Mihaiu Vitézulu desfasiurase miraculósele-i talente militare si o barbatía vrednica de faim'a numelui seu, in câtu unu scriitoru — inamicu declarat alu lui Mihaiu — nu se póte stapaní d'a nu esclama :

„Mare si tuturoru invederata a fostu vitezi'a lui Mihaiu voda in acésta bataia, si succésulu luptei n'a fostu mai micu de câtu barbatía si intiepletiunea Ducelui!“*)

Dar tocmai acésta victoria fuse si caus'a peirii lui Mihaiu. Ur'a ne'mpacata si négr'a invidia a lui Basta rescolindu-se din nou, Mihaiu fu ucisu hotiesce din indemnurile Austriacului Generalu in campulu Turdei, dupa ce de atâte-ori si chiar cu câte-va dile mai nainte Eroulu Romanu si-espusesese capulu seu si viéti'a ómeniloru sei, pentru interesele Austriei!

Cu astu-felu de moneda a sciutu totu-de-una sè platésca Monarchi'a Austriaca! . . .

Praga

25 Iulie
6 Aug. 1876.

Gr. G. Tocilescu.

Despre batali'a lui Sigismundu Báthori cu Mihaiu Voda din Tiéra Romanésca si George Basta, care a avutu locu in anulu acesta curentu una mie siesesute unu, Augustu in trei. la graniti'a Transilvaniei si Ungariei. unde disulu Báthori fu batutu cu mare rusine si insemnata perdere a ómeniloru sei.

Imprimata la Breslau de George Bawman.

Sperjurulu Sigismundu Bathori lipsindu cu deseversire de la datorí'a cu care strinsu se legase antâiu lui Dumnedieu atotu-puternicu, apoi Majestátii sale Imperatului Románu, in fine intregii Crestinitáti, navalí iérn'a trecuta

*) *Bisselii Michael Wallachiae Waywoda, XXXI* : „Magna fuit, eo praelio, *Michaelis Waywodae*, cunctisque conspicua, fortitudo; nec impar manus consilioque successus.“

fara veste in Transilvania cu trupele sale, si cu aceea-si furia luà câte-va castele si cetáti intarite, ajutatatu fiindu de vicleni'a câtoru-va Ardeleni sperjuri cá si elu catra Majestatea sa Imperiala. Ucise apoi o multime de Transilvani cari remasesera fideli si constanti Majestátii sale, cá la domnulu loru celu mai Clemente, si cari nu voiserá a consimti la reutaciós'a sa propunere si la artificiile sale, si cautà tóte mijlócele si tóte càile de a pune din nou intrég'a Transilvania sub autoritatea sa, si d'a o 'nvinge. Fara a zaboví o clipa in hotarirea sa incepù a stringe pe data ómeni din tóte partile si de tóte némurile : Transilvaneni, Unguri, Moldoveni, Cosaci, Tataari si Turci, asiá cà in scurtu timpu elu dispuse de o armata de 18,000 calareti, de multa infanteria (intre care numai 12,000 Turci si Tataari); si cu aceste trupe cari se ridicau la 40,000 se puse pe picioru de resboiu asiediandu-si lagarulu nu departe de cetatiu'i'a Boresko, la graniti'a Transilvaniei si Ungariei. Intre aceste Mihaiu Voda din Tiér'a Romanésca si George Basta, Comandantulu Superioru alu Armatei Imperiale din Ungaria-de-Susu, cari erau bine informati de tóte pasurile lui Bathori, se 'ndreptara catra dinsulu cu unu fórte micu numeru de ómeni, cari nu se ridicau la 18,000, si in asteptarea celoru dóue mii calareti din Silesia se hartuiau adesea cu trupele lui Bathori.

Sosindu in fine cele dóue mii calareti, in ultim'a di a trecutei luni Iulie, adeca Mercuri, inainte de Serbatórea *Scann. St. Petru*, Voda si Basta inaintara cu intrég'a loru armata catra Bathori; si fiindu cà acest'a si-asiediase lagarulu pe unu munte innaltu se oprira si ei pe unu altu munte mai micu, fatia in fatia de dinsulu. Vineri, dupa Serbatórea *Scann. St. Petru*, intre órele 21 si 22, séu intre 4 si 5 óre dupa amiédi, pe candu Basta cautandu o positiune mai avantagiósa voiá sè ocolésca muntele, Voda si cu Basta nu-i dederá pasu, ci cu intrég'a loru armata se repedira d'odata in lagarulu inimicu, pe care lu-separara mai antâiu prin Valoni; si apoi la 22 óre, adeca la 5 óre Mihaiu Voda de o parte, Basta de cealalta incungiurara óstea lui Bathori; si pe candu artileri'a acestuia aflata pe muntele celu innaltu nu putea face nici unu reu armatei lui Voda si lui Basta, càci bombele treceau pe d'a supra ei, tunurile lui Voda si ale lui Basta din contra fiindu pe unu munte mai micu causara stricatiune óstei Bathoriane. Astu-felu prin ajutorulu A-totu-Puternicului Ddieu, Voda si

Basta se purtara cu atât'a barbatia si curagiu, ucisera lui Bathori aprópe 11,000 ómeni, restulu lu-imprasciara si pusera pe fuga; si ocupandu lagerulu inamicu, pe langa nenumerate alte pređi luara 48 tunuri mari, peste 150 stéguri (din cari 110 s'au adusu Marti dupa Serb. St. Laurentiu la castelulu Pragei unde s'au prezentatu publicu Majestàtii Sale) precum si cancelari'a lui Bathori cu multe alte lucruri secrete ale sale. Èr Bathori care scapase din asta batalia abiá cu unu calu, cum si ómenii sei imprasciati ici si colo, fura urmariti de armat'a lui Voda si Basta (din care armata n'au peritu in asta batalia mai multu de 200) de parte in Transilvani'a. Timpulu ne va aretá ce voru mai face acestia mai incolo.

Èr noi pentru acésta victoria daruita de catra pré puterniculu Creatoru, Majestàtii Sale Imperiale si intregi Crestinetàti se cade pe langa multiamirea catra Dumnedieu stapanulu nostru, sè-i ceremu neincetatu si din fundulu inimei a ne dá o nóua victoria contra Turciloru si contra altoru dusmani ai Majestàtii Sale Imperiale!

R e n e g a t u l u.

Novela din suferintiele Romanului.

(Fine.)

Nechiforu de multu nu-lu mai vediuse, si totu-si lu-cunoscù indata, càci semená cu fratii lui cá si doi rugi dintr'o trupina.

In satulu indepartatu Codresci se retrase Todoru dinnaintea persecutiunii tirane a Baronului Pusztafy.

De aci audíse elu apoi catastrof'a cumplita ce a ajunsu pe iubítii lui, si elu nu se putù acum mai multu retiné, cá sè nu li alér-ga in ajutoriulu loru.

Si intemplantarea voi, cá chiar' in nóptea aceea, si chiar pe acelu timpu sè sosésca elu in satulu seu natalu, candu frate-seu Macsimu in culmea desperàrii sale si in mustràrile cele mai infricosiate ale consciintiei sale pecatóse fugea cá nebunu càtra cas'a popii Simu.

Todoru nici nu ar fi visatu acum, cá figur'a aceea, care in vestminte negre magiare alergá pe strade in puterea noptii si intr'unu tempu atâtu de fortunosu cá si unu nebunu, ar puté sè fia frate-seu Macsimu.

— Nechifore draga, — lu-audímu apoi pe Todoru adresandu-se càtra acest'a, — cine a fostu omulu acel'a, care a alergatu de aci, si se vede cà si-a perdutu mintile?

— Oh! — suspinà Nechiforu incepandu a plange, — nu mai intrebá cà cine a fostu!..

Todoru lu-privi suprinsu si tresarindu.

— De ce plangi? — lu-intrebà.

— Oh, sè scii cà cine a fostu acel'a!..

— Cine a fostu, spune-mi!

— A fostu . . . Macsimu!

— Macsimu? — eschiamà Todoru cutremuratu.

Si rapede si-indreptà apoi dinsulu privirea sa in directiunea aceea, in care disparu-se Macsimu.

Voiá sè cerce, cá nu vre-cum-va lu-mai póte diari.

Dar intunereculu noptii erá desu, si Macsimu de multu disparuse deja cine scii in càtrau.

.

Trecura apoi dile.

Ilean'a inca nu murise.

Trecura si septemani.

Todoru si Nechiforu sperau din ce in ce mai tare, cá Ilean'a se va rensanetosiá.

Trecù apoi si-o luna.

Bucuri'a lui Todoru si alui Nechiforu erá nespuse, cà-ci Ilean'a se scolà din patu.

Si in urma trecù si unu anu.

Pe Todoru lu-aflàmu acum asiediatu éra in satulu seu natalu.

Si pe dragalasi'a Ilean'a? . . . Pe dins'a o vedemu acum de placut'a socia lui . . . Todoru. Dins'a si-a reaflatu acum fericirea sa in adeveratulu ei iubitu, in semi-Macsimulu ei adoratu de odinióra, pe care lu-recunoscù in Todoru.

Si serman'a mama Ana, pe care mai tardiu o eliberarà din inchisóre, càci cine ar fi si avutu sè se mai teme de o fiantia neputintiosa cá acést'a, candu tiranii de Domni scieau aceea, cà toti fiii ei, totu neamulu ei e deja cá si stèrpitu de pe pamentu, — dins'a chiar acum, candu in desperarea sa cea mai mare inca credea cà singura si nefericita a remasu pe pamentu, — éca, acum si-reaflà cá prin o minune a Ceriului pe iubitululu ei fiu Todoru, de care se uitase, si pe care lu-tiênea ca perdutu.

Si acést'a mama atâtu de certata de sórtea sa vitrega, acum langa fiulu ei iubitoriu, ér incepù a se mai intari si a mai gustá si din fericirea vietii sale.

Si fericitu lu-lasàmu si pe credintiosulu Nechiforu.

Elu inca si-a aflatu unu sufletu, care i mai indulcea órele vietii sale. Erá frumós'a Safti-

tia, copil'a pastoriului Nicolae din „poian'a verde," care remase orfana de tata-seu si de iubitul ei Petru, dar fu recompensata acum cu o anima credintioasa ca a lui Nechiforu.

Pe Macsimu nime nu l'a mai vediutu, si de numele lui nime nu a mai auditu.

Numai caletorii, cari treceau preste „gur'a ursului", numai acestia priviau cu infiorare in acestu abisu infricosiatu, cãci pe o stanca de piãtra din prepasti'a acẽst'a se vedeau nesce õse de omu, si se vorbiã despre ele, cã aceste ar fi ale unui blastematu de omu, care s'a renegatu de mama-sa, de fratii lui, de neamulu seu de unu sange, si care ajunsu de resplat'a ceriului s'a aruncatu insu-si in acestu momentu.

* * *

Comentariulu fantõmei.

Cu aceste se finì: „Cartea rosia“.

Emotionatu adencu de cuprinsulu ei pe-trundiatoriu, o tieneam inca in mana.

Dar in momentulu acẽst'a fantõm'a infricosiata a visului meu, care mi-a predatu cartea acẽst'a, era se ivi inaintea patului meu.

— Ai cetitu-o, — audii apoi fantõm'a acẽst'a adresandu-se cãtra mine si luandu-mi cartea, — si spune-mi dar acum, mai implorã-vei tu ceriulu in contrã nõstra cã se ne pedepsesca? . . N'am fostu eu destulu de pedepsitu, si nu sum si-acum? . . .

— Cum? . . Dõra nu esti tu Macsimu? — intrebai eu fantõm'a privindu-o suprinsu.

— Ba sum eu, — respunse suspinandu greu.

— E dreptu, — diseiu apoi, — cã ceriulu pe tine destulu de aspru te-a resplatitu. Inse cãti alti infami vendiatori si renegati re-manu fara pedeps'a loru meritata! . .

— Te insieli amaru! — me reflectã curendu. — Credi tu dõra, cã morbulu ce d'odata te cuplesiesce si te arunca in mormentu e mai greu decãtu acela, care in suferintie indelungate mereu te usuca si ti-stinge lumin'a vietii? . .

— Nu credu.

— Si credi tu dõra, cã nu esista Domnedieulu dreptãtii, care curendu sãu mai tardiu, pe pamentu sãu in ceriu, sã nu resplatẽsca pe-catulu si crim'a? . .

— Ba nu credu.

— Cum poti tu dara crede, cã pedeps'a

meritata a tradatoriloru sã remana neesecutata? . . Oh, nu o crede acẽst'a! Cã si unu nuoru negru si greu ce se estinde preste ceriulu intregu, asiẽ se estinde pedeps'a acẽsta chiar si preste copii de copii, si tresnetele ce trebuie sã iese din acestu nuoru negru trebuie curendu sãu mai tardiu sã-i ajunga si lovẽsca!. Si i ajunge candu põte dilele loru voru fi mai dulci si senine! Si . . . ah, mai cruntu decãtu tõte li va fi õr'a aceea, candu voru trebuì sã deie ei facia cu dreptatea nendurata a Creatoriului! . . Lapedã-se-va atunci si ceriulu de ei, precum s'au lapedatu ei de iubitiu loru! . .

Fantõm'a emotionata se oprì aci tremurandu.

— Sum convinsu, — i disei apoi, — de adeverulu cuvintelor tale! Inse de un'a sã te mai intrebù?

— Intrãba!

— N'am intielesu din „Cartea rosia," cã ce feliu de tesaure ascunse a neamului Tiberanu sã fia acele, despre cari s'a disu, cã curendu sãu mai tardiu dar siguru vre-unu stranepotu din acestu neamu trãbuie sã le afle, si cã prin aceste tesaure neamulu acẽst'a era are sã devina avutu, fericitu si mare! . . Unde jacu ascunse aceste tesaure? . . .

— Ti-spunu! — dise fantõm'a — *Mintea* si *anim'a* sunt aceste dõue tesaure scumpe si ascunse. In pulverea *nesciintiei* si-a *neculturei* jacu ascunsi acesti tesauri mari. Candu inse acestu neamu va scuturã odata pulverea acẽst'a de pe sine, atunci a si aflatu chieile salvatorie a secretului fericirii sale! . . Atunci marirea si glori'a stabuniloru lui era i va cununã fruntea! . . .

— Ei bine, — intrerupsei eu aci fantõm'a, — cum dara, de tu, care dici cã erai Macsimu, si care te-ai fostu redicatu din pulverea nesciintiei si a neculturei, si care dara ai fi descoperitu in tine secretulu salvatoriu alu neamului teu, — cum de tu, in locu sãti fericesci neamulu teu, l'ai vendutu, te-ai renegatu de elu, si l'ai aruncatu intr'o miseria si desperare si mai mare de cum erã! . . .

— Nu dice tu acẽst'a! — me reflectã fantõm'a cu durere. — Eu nu am fostu descoperitu acestu secretu salvatoriu alu neamului meu! . . .

E dreptu . . . eu mi-am fostu deceptatu si cultivatu mintea mea. Dar nu si anim'a mea in iubire pentru neamulu meu! . . Spune-mi, ce folosesc pamentului numai aerulu fara apa? . . Nimicu. Si chiar asiẽ sunt legate laolalta mintea si anima. Minte am avutu, dar

necultivata mi-am lasatu eu anim'a mea in iubire catra neamulu meu, si chiar cá si florile si fructele pamentului cari se usuca lipsite fiindu ele de ap'a nutritória, asié s'a stinsu de iute si in mine iubirea catra neamulu meu! Mi-a lipsitu mie suculu scumpu alu apeí: *iubirea consciintiósá!* . . . Si mi-a lipsitu mia putearea nutritória a apeí: *iubirea cu abnegatiune!* . . . Si déca dara, aerulu numai singuru, fara apa, ti-stórce chiar si ultim'a putere de vegetare a pamentului, óre neamulu meu nu a trebuitu sè suferi si elu inca si mai multu, ne avendu eu pentru elu anima si iubire consciintiósá si cu abnegatiune? . . .

— Asié-e. ai dreptu! — aprobai deplinu convinsu.

— Si-acum te lasu! — dise apoi fantóm'a, care statea deja cu nestemperu crescandu langa mine.

— Inca o intrebare numai! — o rogai.

Intréba iute, — mi-dise, — càci éca diorile acusi se apropia, si eu trebuia sè disparu.

— Spune-mi, ce-s'a mai alesu din neamulu acest'a Tibranscu? Peritu-au elu?

— Ba nu, n'a peritu si in veci nici nu va perí! Unu neamu alesu, a Ceriului e acest'a. Ceriulu nu lu-lasa sè piéra, càci nu e ca elu altu neamu pe pamentu, care chiar si in pulverea cea mai infricosiata a miseriei si-a suferintieloru, ar avé o anima mai nobila si unu sufletu mai sublimu decâtu elu! . . .

— Dar redicá-se-va elu óre-candu-va din acést'a miseria si suferintia? . . . Aflá-va elu óre-candu-va fericirea sa perduta? . . .

— Da. Va aflá-o. Si suferintiele nu i mai potu fi indelungate! . . . Candu norii fortunosi sunt mai gramaditi pe ceriu, chiar atunci se imprascía acestia mai curendu, si chiar atunci apare mai iute si sórele bine-facatoriu. Si cup'a suferintieloru acestui neamu e acum mai plina. Acusi trebuic sè apara dar si sórele fericitoriu alu acestui neamu atátu de lungu rabdatoriu! . . . Si cá si intunereculu de lumina, asiá voru perí atunci reu-voitorii acestui neamu credintiosu in Dumnedieu! . . . Si elu va fi fericitu! . . .

Abié mai rostí fantóm'a cuvintele aceste, si indata disparu apoi din innaintea ochiloru mei.

— Dà dómne! — mai oftai eu.

Si la oftarea acést'a, eschiamata cu graiu innaltu, me trediiu acum din somnulu si din acestu visu alu meu.

* * *

A dou'a di, cu trenulu celu de séra plecai apoi din Clusiu.

Abié am sositu a casa, indata am descriu acestu visu alu meu.

— Visu? . . . Oh da, e numai visu.

Mihaiu Cirlea.

Friderica Brion.

— Episodu din victîa lui Goethe. *) —

Intr'o chilá din alu doile etagiu alu unei case innegrite, din cea mai pucinu frecuentata strada a Strassburgului, se aflá pe la nóue óre sér'a unu tineru — care dupa modest'a lui infatisiare si dupa feliulu atentiunii cu care urmariá paginele scrierei din naintea sa, ni represintá pe diligentulu studiosu — candu se deschise usi'a cea scârtiatória si unu altu june intrà mai sburandu, tinendu cá in triumfu unu manuscriptu voluminosu, indreptandu-se catra celu de la mésa.

— Triumfu, amice Weyland! Am dobiditu remasiagulu. Lenz va platí cele siepte butelie de Champagne, càci „Vicariulu de la Vakefeld“ este in manile mele cu trei dile nainte de terminulu otaritu!

Celu de la mésa se întórse c'unu surisu de care se putea mirá ori cine, vedindu-lu in florindu pe o figura asiá macra si uscata, aretandu prin gestu la unu studiu inceputu.

— Déca ai fostu atátu de norocosu, — dise elu incetu dar apesatu, apoi mi-pare bine, cu tóte cà in privinti'a numerului siepte micam displace; inse crede, cà déca si in deslegarea problemei medicinale data de onorab. nostru profesoru Lobstein vei fi totu astu-felu de norocosu, apoi eu consotiulu si amiculu teu promitu, a-ti aretá unu locu de pamentu picatu din ceriu.

— Vivat Italia! Vivat lacrima spumósá! Eu o sè ve vedu, — strigà elu cu emfasa, si cá si candu resunetulu vocei sale ar fi adusu unu tonu mai naltu de seriositate, elu se intristà si cautà in josu.

— Te pricepu, scumpulu meu, tu tîntesci prin fragedime . . . faci alusiune cu surisu . . . oh! te cunosc; tu esti guvernariu, ministru cum n'a posediatu nici unu monarcu in lume, de aceea te rogu fi alu meu pentru totu-de-una — pour jamais!

Aceste cuvinte petrecute de-o gratfósá

*) Unele date sunt scóse din articolulu „Deutsche Frauenbilder aus dem Elsass, aparutu in suplementulu „Bazarului“ nr. 17 an. 1875.

plecare a capului estira de pe buzele carmine ale junelui in o veselie produsa de vinulu consumatu la-o festivitate pagana, — care depinse pe trasurile cele demne de unu desemnu anticu o rosiétia, ce inganá viu lucirea espresiva a ochiloru, aretandu puterea unui spiritu superioru, inflacaratu si poeticu.

Erá unu tipu minunatu in frumseti'a formeloru sale, care reuniá tóte armonieele blande si visetóre, tóte risele si sburdatiunile ce le aduce juneti'a. Inse cum o medaila represinta dóue laturi, asiá era si elu pentru cei cunoscuti. Cu foculu si entusiasmulu, cu tinereti'a cea gingasia si desmerdatória avea unu obicei de a-si scuturá capulu cu o nespusa mirare, ce facea sè dispara studentulu celu veselu si fara grige — si sè apara orgoliulu personificatu.

Nu erá cine a imbuní maní'a acestui Apollo brunu, erá ne'nduplecabilu, — se sciá fórte bine; numai lui Weyland, acestu consotiu tacutu ce-lu incungiurá cu o ingrigire mai c'asiu dice parintésca, numai lui, leulu celu sumetiu — se supunea.

A fostu totu-de-una capritiulu naturei, a impreună extremele prin óre care procedere misterioása, apoi fia fostu acele de ori ce soiu. Se resboiau in continue, fortun'a erá schimbatoría . . . viniá unu timpu . . . o óra, in care se respectá ceva, mai tardiu previniá interesulu, apoi simpathi'a, pana ce se punea temeiu la o intimitate ce durá cu atátu mai lungu.

Weyland cunoscea intru adeveru caracterulu si aplicarea amicului seu, care se numiá Wolfgang Goethe, càci o legatura strinsa erá intre ei.

Lu-iubiá pentru tóte erorile ce avea, càci sciá cà acele cá niste scaderi momentane nu infectau anim'a sa nobila, care daduse mai multe dovedi, — ér câtu atingea de traiu, sciá cà trebue puiului de vulturu unu óre-care spatiu — prin care sè strabata cu ariplele sale proprie.

Dar acelu spatiu erá hotaritu; pana aci, si nu mai departe, càci déca nu erá o cumpe-na, tóte acele inspiratiuni curate ce viniau cá profume de primavéra, s'aru fi ascunsu cá 'n cétia.

Numai aceia cari posedu virtute, generositate si morala, — cari combatu vitiulu, ur'a si desfréulu, potu pune o elocintia infocata si convingatória in lucràrile loru, cari apoi sè dobendésca laud'a si stim'a barbatului neprejudiciosu, cu adeveratu gustu si virtuosu.

Corneille, francesulu celu profundu, nu-si

datoriá marimea spiritului, ci sufletului seu mare si nobilu.

Opulu lui Goldsmith „Vicariulu de la Wakefield“, acésta copia fidela a fericirii familiare, desceptà in Goethe o dorintia nespusa de-a face o contemplatiune in realitate si cele descrise. Weyland, cá fiu alu Alsasiei, se oferà a-lu conduce in unu astu-felu de cercu, si dupa o septemana incalecara pe câte unu fugariu ageru, intocmai cá acei cavaleri vechi ce cautau pe câte o Cunigunda séu Brunhilda.

Mai siese óre nordicu de la Strassburg, in mândr'a si fructuós'a tiéra de-o parte cu antecolinele unoru munti, ce-si desemnau piscurile cu conturi intunecóse, aprópe de malulu unui fluviu sprintenu, se aflá amicabilulu satutiú Sesenheim, — alu carui unicu preotu erá Brion.

Intr'o di frumósa, pe candu sórele se ascunse dupa coron'a unoru plute, o singura raza se abatù de la calea sa si rataci prin frundietulu iederei ce ocoliá unu umbrariu — saltandu cu inganare, candu pe fati'a unui betranu venerabilu, candu pe-o parechia surora ce ascultá cu atitudine naratiunea unui june, care cu o propria dotatiune a improvisàrei dadù viétia „Otiliei“, care dupa ani se striformà in legenda.

Langa elu, ceva mai coperitu de umbra statea Weyland, cu 'n entusiasmulu tacutu, privindu cele dóue surori cu-o nespusa placere, càci farmeculu ce respandea talentulu lui Goethe incatenase de sevêrsitu sufletele ce represintau tipuri contrarie.

Nu petrecura multe óre acesti amici in ospital'a casa a preotului, dar' putemu dice cà erau de ajunsu pentru a fi predestinate. Totu ce crediuse junele poetu, ce-si cantà cá tinera privighetóre primele note — de imaginariu imprumutatu in opulu lui Goldsmith, lu-convinse acum pe deplinu, cà nu fusese interpretatu cu atât'a adeveru si precisitate, dupa cum vediusse fericirea cea simpla a retragerii, pacea si amórea — tóte aceste deosebite si atragatóre — i intrecusera ori ce asceptàri, si efectuirea o resturnare totala in internulu seu.

Sesonulu celu usioru si sburdatu dedicatu amiciloru si festivitàtiloru se perdù, si 'n loculu vanitàtiloru seducatórie, se simti cu-o cere nespusa de inalta.

(Finea va urmá.)

Emilia Lungu.

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

Se facu dara ca impertinentia jidovului, nu-lu ofensa din contra fatiari, o fatia suridicturia, si dise:

— Te insieli, scumpe Lewy. Eu si acuma am.

— Ce?

— Creditu.

— Se pote — la altii, dar la mine nu.

— Si eu tote aceste eu te rogu, se-mi imprumuti niste parale.

— Ti-am spus, ca nu potu.

— Te rogu!

— Insedaru.

— Mi-ai face unu mare serviciu.

— Ca totu-de-una. Dar me ierta, pentru dta nu mai am nici unu cruceriu. Pare-mi bine, c'am scapatu de celelalte politie ale dtale.

— Ce felu! Le-ai vendutu?

— Da.

— Cui?

— Lui Pompilescu.

— Lui Pompilescu? Ah! nefericitule, ce ai facutu cu mine! M'ai prepaditu! M'ai omoritu! Ai vendutu politiele mele inimicului meu de morte. I-ai datu in mana arm'a cea mai cumplita, spre a me nimicii!

— Ce me privesce ast'a! Politiele dtale au fostu niste marfe rele. Am sciutu, ca nu le vei plati. Le-am vendutu dara lui, caci altulu nu le-ar fi cumperatu.

— Dar pe mine m'ai adusu la sapa de lemnu.

— De nu le vindeamu, eu patieam asiá. Mai bine dta, decatu mine.

— Omu fara anima.

— Ba, numai omu cu judecata sanetosa.

Pista se preambila prin odaia forte necasitu. A-poi in urma se opri inaintea lui Lewy si i dise:

— E bine, numai acuma se me mai ajuti!

— Apoi, scii ce domnule! Eu dtale nu-ti mai potu da nimicu, inse deca vei afla pe cine-va, care se-ti gireze o politia, nu-mi pasa te voiu ajuta inca odata, se nu dici, ca eu sum omu atatu de reu.

— Unu girantu!

— Da, si inca unulu bunu, in care se potu ave si eu incredere deplina.

— Dar de unde se gasescu? Timpulu e scurtu.

Pe mane deminetia mi-trebuescu banii.

— Numai cu conditiunea ast'a ti-dau banii.

— Dar si sum'a e cam marisiora. Nu se pre afla giranti pentru atat'a.

— Catu?

— Doue-dieci de mii de florini!

— Wie heiszt! Doue-dieci de mii! Apoi ce gandesci dta, ca eu scuturu banii ec' asiá din maneca.

— Sciiu eu ca ai dta.

— Am, am. Inse nu-i potu arunca pe feresta. Deca nu-mi vei aduce unu girantu bunu, nu-ti voiu da sum'a ceruta.

— Dar pe cine se-ti aducu?

— Pe socrulu dtale. Deca elu va subscrie, ti-dau. pe subscrierea altuia nu potu riscá asiá suma mare.

— Dar elu nu este aice.

— Pleca 'ndata si lu-ada. Pana deminetia puteti fi aice. Atunce apoi ti-numeru banii pe mesa. Dar ti-

spunu inainte, ca pentru aceste doue-dieci de mii trebue se-mi dai cinci politie de cate diece mii de florini.

Pista abia se putu stapani se nu deie expresiune indignatiunii sale adanci. Impertinentia jidovului peste mesura lu-iritá. Vediendu inse, ca este in puterea lui, nu afla consultu a rumpe ori ce legatura in viitoriu cu Lewy.

Elu sciea bine, ca socrulu seu nu se va dejosii pan'a gira politie, ca astu-felu se devina datorasiulu unui usurariu, ci va plati, seu de nu va ave bani inde-mana, va castiga de unde-va.

Vediendu dara, ca jidovulu numai cu acesta conditiune voiesce se-i dea bani, decise ca totusi se marga la socrulu seu, nu pentru ca se-lu roge a-i gira politiele, ci pentru ca se-i imprumute sum'a trebuincioasa.

Ca totusi si pentru casulu deca socrulu seu n'ar pute se-i imprumute indata banii, se fia asiguratu ca-i va primi de la Lewy, elu gandi ca va fi mai bine se se desparta de acest'a amicalu, ca mai tardiu se se pota rentorce la elu.

I dise dara:

— E bine, me ducu se vorbescu cu socrulu meu.

Deca elu va primi, la deminetia voiu vini.

Si dupa aceste se departa iute.

— N'a nebunitu se primisca, — si-dise jidovulu, remanendu singuru, — se platésca elu pentru doue dieci de mii — cinci dieci de mii.

Pista sosindu a casa, dete ordinu se-i insiele unu calu. Apoi saru in siea, si fara se graiesca ceva nevestei sale, pleca in galopulu celu mai repede la Frundiesci, se descopere socrului seu totu ce s'a intemplatu si in urma se cera ajutoriulu lui.

Calea, pentru care de alta-data i trebuiau optu ore, acum o facu in cinci, totusi trecu mediulu noptii pe candu sosi acolo.

Toti dormiau.

Unu servitoriu, care se destepta la sgomotu, i spuse, ca domnulu seu, Székelyhidy nu se afla a casa, caci s'a dusu la unu prietenu in alu cincile satu.

Pista se cutemura.

Elu dara a vinitu insedaru. Speranti'a de manuire prin socrulu seu — a sboratu la momentu.

Era nimicitu.

Acuma insedaru se va rentorce la Lewy, caci acel'a nu-i va da nici unu cruceriu.

Ce se faca?

La momentu i plesni prin minte o idea. Dar tresari indata. Apoi se arunca pe calu si se rentorse a casa, fara ca se se odihnesca unu minutu.

Demetia la cinci ore sosi a casa.

La siepte ore se imfatisia la Lewy, si i dise: Dar eta a giratu politiele. Aice-su!

Si Pista puse pe mesa cinci politie de cate diece mii de florini.

Lewy le lua in mana, le esamina pe rindu si plati lui Pista sum'a de 20,000 fl., dicendu:

— Nimeniu n'asiu fi imprumutatu acesta suma.

Dar pe subscrierea lui Székelyhidy dau cu linisce. Mare lucru, ca l'ai pututu castiga! Elu n'a subscrisu inca nici o politia afara de aceste.

Lu cuvintele aceste Pista se cutemura. Dar jidovulu nu observa acest'a. Elu era ocupatu cu arangiarea politieloru sale.

Pista usa de acestu momentu. Puse banii iute in

pusunariu, si poftindu sanatate buna jidovului se duse la casa comitatului si suplini in casa orfanala sum'a ce dinsulu a scosu de acolo.

La noue ore demineti'a comitele supremu incepu visitatiunea, care pentru multi produse unu resultatu tristu, caci constatandu-se ca ei au defrandatu, fure suspendati.

Vice-comitele inse fu laudatu, ca cu ce punctualitate si credintia supraveghéza administrarea banilor orfanali.

Pista ascultá cu frunte deschisa acésta lauda si fu invidiatu din partea tuturoru diregatorilor de la comitatu.

Nimene nu visá, ca omulu acest'a, carele acuma stá in mijloculu loru cu fatia suridienda, adi a indeplintu unu actu fatalu, a falsificatu niste politie in pretiu de cinci-dieci de mii florini.

Nimene nu visá, ca dinsulu, barbatulu impresuratu de laude si ovatiuni, e unu criminalistu . . .

Dar erá acel'a . . .

In estrem'a necessitate, spre a-si salva onórea, spre a scapá de rusine, elu a falsificatu tóte cele cinci politie, fiindu siguru, ca — in casulu celu mai reu — socrulu seu va recunósce de ale sale si le va plati.

Si astu-felu totusi nimene nu va sci, ca dinsulu a falsificatu politie.

VIII.

Schintei'a prima

Carnevalulu trecu si urma postulu mare, va se dica anutimpulu acel'a candu in vremile betrane ómenii evlaviosi se pocaiu postindu cu smerenia si cu rugatiuni.

Inse aceste vremi betrane disparura de multu. De atunce fati'a lumii s'a schimbatu de totu. Ómenii noi nu mai tinu la datinele vechi, caci acele li paru pré próste.

Civilisatiunea moderna a luat dimensiuni mari. Acésta civilisatiune pretinde, ca ómenii culti se-si rida de ideile religiunarie si se desconsidera asiediamintele vechi.

Acuma postulu mare nu mai e timpulu pocaintiei, ci continuarea carnavalului, in care ómenii imbubati si-stempera setea loru de placeri, pentru care carnavalulu n'a fostu de ajunsu.

Inteliginti'a din comitatu unde se intempla istori'a nostra inca pretinde a fi la inaltímea culturii moderne, si cá atare trebuia se si deie espressioni acestei civilisatiuni innalte. Deci petrecerile si balurile din carnavalulu nu puteau se incete nici in postulu mare.

Se intielege, ca principiulu democraticu modernu cerea, ca si in privinti'a acest'a aristocrat'i'a se mergea in frunte, ca ea se deie tonulu.

Asiá e! In timpulu din urma anu devenitu pré culti: nu mai avemu trebuintia de Dumnedieu; si suntemu mari democrati: ni place se fimu prieteni cu aristocatiu.

Deci, incependu-se postulu mare baronulu si baronas'a Bérczfalvy, invitara elitea inteligintiei din comitatu la unu balu in salónele loru.

Cei invitati se si infatisiara in numeru completu. Acest'a erá primulu balu in postulu mare. Acuma si aceia voiau se-si petréca bine, cari in carnavalulu trecutulu nu luara parte in baluri. Este unu ce picantu a-ti

petrece atunce candu scii, ca altii nu-si petrecu; este unu ce domnescu a dantiá atunce in balu, candu scii ca poporulu de róndu postesce si traiesce retrasu!

Si cine n'ar dori se figureze ca domnu adi, candu principiulu ordóna egalitate pentru toti, va se dica cere ca toti se fimu domni!?

N'amu fi buni democrati moderni, de cumva n'amu aspirá toti la domnia.

Deci, fiindu ca in comitatu unde se afla teatrulu eveneminteloru nostre erau multi democrati moderni, la balulu familiei baronesci Bérczfalvy se si ivira multi óspeti.

Inca si noulu comite supremu se afla acolo, ceea ce erá o mare raritate, caci dinsulu nu luá parte la baluri de felu; acuma inse nu putu refusá invitarea, caci ins'a-si barones'a indeplini acésta. Éta de nou constatatu, ca ceea ce diece barbati nu sunt in stare a face, unu cuventu femeiescu realiséza usioru!

Si infatisiarea lui facu mare sensatiune. Gurile cártitórie scósera indata niste síópte misterióse, ca dinsulu numai pentru aceea a vinitu in acestu balu, caci e in amóratu, ca voiesce se se insóre si se ia de soci'a pe barones's'a, Adela . . .

Unii — séu mai bine unele credeau acést'a, altelu nu. Cele mai multe inse erau de parere, ca de si dóra noulu comite supremu nu voiesce se ieie de soci'a pe barones's'a Adela, totusi in laintrulu lui a trebuitu se se faca o schimbare mare.

Pan'acuma dinsulu n'a luat parte la nici unu balu, ér acuma a vinitu. Óre pentru ce? — Éta mirarea si intrebarea generala!

Majoritatea apoi si constatá, ca dieu comitele supremu pentru aceea a vinitu la balu, caci voiesce se se insóre. Ce este unu balu? O espositiune de fete de maritu. Noulu comite supremu a vinitu se-si aléga din acésta espositiune frumósa pe aceea care mai multu i va placé.

Resultatulu acestei pareri apoi fu o delicatetia si curtoasia fórté atenta, cu carele tóte mamele destinsera pe afirmativulu candidatu de insoratiune.

Bietulu omu nu putu face unu pasiu, fara ca se nu fia silitu a ascultá câte unu complimentu, se nu bage de séma chiar si câte o privire seducatória.

Si tóte aceste lu-faceau se invidieze starea acellora, cari putura se remana departe de acestu balu, si cari durmiau dusi -- pe candu dinsulu erá torturatu cu atâte vorbe góle.

Nu avea elu nici o intentiune de insuratu. Nu acestu indemnu l'a adusu pe elu aici. N'a pututu re-refusá rugarea personala o baronesei, éta totu.

Inse e destulu, ca a adusu acésta jertfa. E de ajunsu, ca a vinitu. Nici baronés'a nu va puté se pretinda, ca elu se remana pana 'n finea petrecerii. Ast'a ar fi mórtéa lui. Deci se va escusá si se va departá inca de timpuriu.

Aceste idei i trecura prin mintea noulu comite supremu in momintele, in cari dinsulu din partea tuturoru erá destinsu.

Vointi'a generala erá d'a-lu retiné, pe candu dinsulu doria se se departe catu mai curendu.

Nu se afla elu bine aici . . .

Inse cu atátu mai bine si-petreceau ceialalti. Intrég'a societate adunata pareá a fi sub impressiunea unui farmecu misteriosu si dulce. Petrecerea erá fórté viala.

Salónele baronesci Bérczfalvy erau inca de mul-

tu vestite pentru eleganția și spiritulu ce se aflau în ele. Și acum, că nici odată, ambele aceste erau intru-nite în abundenția. Câte dame frumoase în acelu comitetu, și câți bărbați cu nume și cu spiritulu, totți vinira a înzestră în acea sêra salônele ei.

Între tôte inse nici una nu eră nici mai frumoasă, nici mai cu spiritulu decâtu jun'a soția a vice-comiteului, încantătorii Irma Zimbrăi nasc. Székelyhidu.

În giurulu ei se formă unu cercu de adoratori, căci barbatii cei mai isteti și mai bine vediuți petreceau cu cea mai mare placere în societatea dinsei.

Și ea și-jocă atâtu de amabilu rolulu, încâtu pe totți i încantă. Pentru fia-care avu o vorba placută, unu surisu, o privire, pe scurtu câte ceva din acele mii de farmece femeiesci, cari tôte siedu atâtu de bine unei femei frumoase, și cari tôte totusi nu se potu numi cochetaria.

Ea eră foarte placută, amabilă, inse nici de câtu nu se putea numi cochetă.

Știea foarte bine care este marginea extrema, care desparte amabilitatea unei femei — de cochetaria aceleia. Și nici câtu de putinu nu trecu acea margine.

Nici invidi'a nu o putea acuză.

Și Pista vedindu-o astu-felu, stralucindu de bucuria, încungiurată de o multime de stimatori, cari totți asteptau cu sete o vorba sêu unu surisu alu ei: uită pe aceste mominte tôte necasurile lui dimpreuna cu Lewy Rosenstein cu tottu și politiele acestuia, și se mangia, că — saracitu materialminte — totusi i-a mai ramas unu tesauru, pe care totți lu-invidieza, are o soția frumoasă și iubitoria.

Ce este mai mare comora pentru unu barbatu, decâtu o soția frumoasă și iubitoria?

Și elu avea această comora.

Cu cea mai adanca îndestulare privia dâră elu scen'a, cum totți barbatii se 'ntreceau s'aduca tributulu stimei loru soției lui.

Aceea-si îndestulare lu-inspiră, candu se preambăla prin salône, și i dictă cuvinte dulci și pline de fericire, pe cari le adresă acelora pe langa cari trecea.

Amblandu astu-felu dintr'unu salonu în altulu, de odată dete de unulu, în care nu se află nime.

Pista se bucură de această singuretată.

Ori câtu de tare se simțea elu de fericitu, privindu cultulu soției sale, totusi o idee nencetată i îngreună sufletulu, i limiscia dilele și i rapiă somnulu: ide'a stării sale materiale decadiute, și consecințele acesteia, cumperarea politielor sale de catra Pompilescu și falsificarea seversita de elu însu-si.

În câtu pentru prim'a, adeca rescumperarea politielor din manile lui Pompilescu, ori câtu de grea eră aceea, totusi speră o deslegare. Va spune socrului seu în ce stare se afla, și dinsulu va plăti. Ce e dreptu, va fi înmilitu, inse totusi va scapă de o neplacere mare.

Inse ce va face în casulu alu doile? Déca ar spune socrului seu adevêrulu, dimpreuna cu perplesitatea în care s'a aflatu, candu s'a dejositu a îndeplinî acea faptă rusinosa: dinsulu de siguru ar plăti mai bucurosu, decâtu sê lase numele familiei sale têritu în noroiulu calumnieloru necrutiatorie.

Dar cum sê aiba elu fruntea a-i spune această? Cum sê aiba curagiulu a-i marturî, că a fostu în stare sê facea unu pasiu atâtu de peccatosu? că asiă dicându l'a jefuitu și acumă cere sustinerea onorei sale, pe

care însu-si a nimicitu-o? că a abusatu de iubirea lui și l'a compromissu și pe dinsulu, carele nici odată n'a giratu încă nimenuia nici o politia? Cum va puté elu sê se unilésca într'atât'a, recunoscându, că e unu omu de nimica și acumă cersiesce îndurarea lui?

Nu! Elu nu va face această. Mai bine sê piêra, decâtu sê se rusineze într'atât'a. Mai bine môrte trupésca, decâtu cea morala.

Ast'a eră hotarirea lui Pista.

Și fiindu că eră decisu a nu descoperi socrului seu, că a falsificatu niste politie pe numele lui; elu nu mai voiă nici lucrulu mai micu, că adeca sê-lu rôge a rescumperă politiele lui de la Pompilescu.

— Déca nu voiu fi în stare sê platescu sum'a această mai mare, ce felosu că voiu plăti cea mai mica. Întemple-se, ce se va întimplă. Sum gata de tôte evenimentele!

De multe ori tulburara meditatiuni de aceste mintea și anim'a lui Pista. Și atunce tottu-de-una i pareă bine, d'a se puté retrage în singuretată, că sê mediteze a supra sortii sale și sê afle vr'unu mijlocu de mantuintia.

Nici în mijloculu acestei petreceri viale, nici la sunetulu muzicei de balu, interiorulu seu nu se puté usioră de aceste cugete apesatorie.

I pareă dâră bine, că se pôte retrage în singuretată, sê mai mediteze despre sôrtea sa în viitoriu.

Ocupă locu într'unu fotelu, și-puse peleria pe mésa, apoi si-trase manusile și si-sterse fruntea asudată.

Și dupa aceste si-acoperi capulu cu ambele mâni, privi în josu, și începù a medita...

De odată din salonulu lateralu strabatù la audiulu seu o conversatiune lina.

Pista se facù atentu, căci de dupa voce cunoscea pe cei de acolo, cari — asemene retrasi că elu — conversau confidentialu. Dar mai alesu pentru aceea voi s'audia continuarea discursului, căci audi pomenindu-se și numele soției sale.

Și în adevêru nu se insielă.

— Mica cine ce va dice, — continuă unulu din ei conversatiunea, — inse trebuie sê recunosceti și voi, că nevêsta mai frumoasă decâtu a vice-comitelui nu este în tóta societatea!

— Apoi cine contesta ast'a? — raspunse altulu.

— Nime, — adause alu treile.

— Totți scimu, că dins'a e cea mai frumoasă, — dise alu patrale.

— Mai alesu baronulu Hectoru, — dise érași alu doile.

La aceste vorbe Pista deveni și mai atentu.

Celu d'antâiu continuă:

— În adevêru e placută nevêsta.

— Încantatória!

— Are spiritulu bogatu.

— Ce talia svelta!

— Ce ochi frumoși și vorbitori!

— Ce peru undulantu!

— Ce guritia picanta!

— Ce umeri că de marmore!

— De buna sêma de acestia s'a înamoratu și baronulu Hectoru.

(Va urmă.)

S A Z O N U :

Calindarului septemanei.

Duminică 11-a după Rusalii. Evang. Mateiu Cap. 17 st. 23—35.

Dumin.	8 20	Sf. Emilianu marturisorulu.
Luni	9 21	Sf. Apost. Mathia.
Marti	10 22	Mart. si Archid. Laurentiu.
Mercuri	11 23	† Sf. Mart. Eulu si Cuv. Nifon.
Joi	12 24	Mart. Fotiu si Anikintu.
Vineri	13 25	Cuv. Par. Maximu.
Samb.	14 26	Prof. Michea.

Inceputulu finei.

Scirile de pe campulu de resbelu ni anuntia, că sêrbii — departe de a mai pute apucá unde-va ofensiv'a, nici nu se mai potu aperá. Turcii totu inaintéza in intrulu Serbiei si ocupa rîndu pe rîndu cetátile, din cari sêrbii se retragu, lasandu după sine focu si cenusia. Slavii, slavofilii si toti cei platiti de acestia, séu orbiti de patima, se încerca a amagi lumea, că acésta retragere generala a sêrbiloru este numai o stratagema, pe candu in realitate ea nu este decâtu — inceputulu finei resbelulu.

Retragerile serbiloru in intrulu tierii loru urméza pe tóte puncturile. Nici o armata a loru nu se mai afla pe teritoriu turcescu. Toti generalii, pana si vestitul Cernajeff, canta cum sê se póta rentórce. — Lesjanin, Ciolacu Antici, Ranco Alimpici, Cernejeff, Horvatovici etc. toti sunt batuti. Cniasevatiu, Zaiciaru, Negotin si alte fortaretie mai mici nu mai sunt ale sêrbiloru. In ele adi flamur'a turcesca aduce a minte nefericitei natiuni sêrbe, că ce nenorocire póte sê produca unei tieri fanfaronad'a, care dá cu băt'a 'n balta.

Cniasevatiu a fostu un'a dintre sperantiele de aperature ale Sêrbiloru. In acestu orasiu gândira ei a se pute opune turciloru. Inse éta, a caditu si acest'a. Comandantele sêrbiloru aice a fostu colonelulu Horvatovici, care dispunea de siese spre-diece mii de soldati si optu-spre-diece tunuri. Contra lui turcii aveau sub cemand'a lui Achmed Eiub pasia, siese-spre-diece mii de ómeni. Batal'á a duratu mai bine de dóne zile, si s'a terminatu cu retragerea lui Horvatovici, care a dispusu sê se derime si sê se aprindie tóte, de cari turcii aru fi pututu sê aiba ceva folosu. Armat'a lui Horvatovici a fostu fórt demoralisata, soldatii aruncara arm'a, ma si officierii o tulira la fuga audindu primul tunu. Horvatovici se retrase catra Bania. Cniasevatiu astadi e o ruina. Cvartirulu generalu serbescu s'a mutat mai in intru, la Iagodinu.

Urmarea acestei batalii fu perderea Zaiciaru-lui, acestu punctu cardinalu alu operatiuniloru militare sêrbesci. Lesjanin, carele a aperatu cu bravura unu timpu indelungatu acesta positiune, vedindu că armat'a lui Achmed Eiub pasia, batendu pe Horvatovici, inaintéza pe calea Cniasevatiu-Bania si astufelu i póte taiá legatur'a cu valea Moravei, in care se concentréza acuma resturile armatelor sêrbesci, spre a nu fi incungiuratu de turci, grabi a se intruni cu ai sei; deci parasi Zaiciarulu. Mai nainte inse aprinse si nimici totu ce putu. In loculu lui apoi intrá Osman pasia.

Partea resariténa a Serbiei asiá dara e in posesiunea turciloru. Caletorii scriu de pe acolo lucruri inforatórie. Orasielile si satele imporata, astadi sunt ruine; vite, grâne si alte nutreturi nu se mai afla de felu. Locuitorii au fugitu toti de timpuriu. Cei mai multi din ei sunt Romani, si scapara in tier'a romanésca. Celu putinu voru pute sê povestésca pe acolo de iubirea si liberalismulu — Sêrbiloru.

Lesjanin — precum anuncia scirile mai nóue — n'a esitu din Zaiciaru asiá usioru, precum au spusu la inceputu depesiele mincinoase din Belgradu. Din contra elu a avutu lupte mari cu turcii, s'a purtatu vitejesce, inse neprimindu ajutoriu, fu batutu si silitu a scapá — cum a pututu — cu restulu trupelor sale. Astu-felu se póte dice, că armat'a lui nu mai esiste.

Cernajeff a patit'o asemenea. Acestu „nascutu invingatoriu“ a perdutu tóte bataliile, inca si caus'a perderii de la Cniasevatiu inca a fostu elu, căci n'a ajutoratu pe Horvatovici.

Ciolacu Antici fu batutu grozavu langa Ibar. Dervis pasia lu-urmaresce. Va sê dica, nici Ciolacu Antici nu e mai norocosu, decâtu antecessorulu seu. Batal'á de la Ibar a duratu 3 zile.

Scirile mai nóue spunu, că turcii totu inaintandu ocupara Bania, Negotinulu si Cladova. Asiá dara Dunarea e deschisa pentru turci pana la Cladova. Alimpici a capetatu ordinulu a se retrage la Cragujevatiu. Serbii mai spera a concentrá in valea Moravei 120,000 de ómeni, — de cumra turcii pan'atunce n'oru sosi la Belgradu.

CE E NOU?

Adunarea din Lugosiu a Societátii pentru fondu de teatru romanu are sê fia fórt frumósa. Romanii din Lugosiu, cari au datu asiá multe probe de simtiementulu loru nationalu, au aflatu cu cea mai mare bucuria, că invitarea loru fratiésca fu primita de catra adunarea generala din Resitia, si inca mai de multu au si inceputu a face unele pregatiri, pentru că acést'a adunare sê fia démna de prestigiulu ce inteliginti'a nóstra de acolo are la toti Romanii. Éra de currendu la 6 aug. au tinutu in caus'a acésta o conferintia, sub presidiulu dlui Filipu Pascu, functionandu că secretariu dlu Virgiliu Tomiciu. In acésta conferintia, la care participá unu numeru fórt mare de Romani, dlu Leontinu Simonescu luá cuventulu si recapitulandu activitatea Societátii pentru fondu de teatru romanu, aretá conferintiei necesitatea institutulu teatralu din punctu de vedere alu culturei nationale, si in fine — constatandu bucuri'a Lugosieniloru, că acésta Societate va tiné adunarea sa generala in mijloculu loru — propuse, că acésta conferintia sê aléga unu comitetu de buna-primire a óspetiloru si pentru arangiarea partii sociale a adunării, si totu-odata — conformu conclusului din Resitia — sê defiga dilele acelei adunării, proponendu pentru acést'a dilele de 22, 23 si 24 septevvre calind. n. a. c. Ambele propuneri fure primite, — ér in comitetu se alesera dnii: Filipu Pascu, Andreiu Stolojanu, Dr.

Ioanu Maioru, Mihaiu Besanu, Leontie Simonescu, Ioanu Nedelcu, Zenobie Bordanu, Coriolanu Brediceanu, Ioanu Beciniega, Virgiliu Thomiciu, Iosifu Jorga, Fabiu Rezeiu, Iosifu Teodoroviciu, Petru Jivi, Stefanu Lipovanu si Ioanu Glavanu. In fine conferinti'a a decisu, cá comitetulu sè ingrigésca de inconvartirarea gratuita a óspetiloru. Comitetulu acest'a s'a constituitu la 8 augustu, alegandu de presiedinte pe dlu Filipu Pascu, de secretariu pe dlu Virgiliu Tomiciu. In fine observàm, cá pentru adunare sunt dóue díle meníte. Diu'a de 22 septemvre va fi numai pentru primirea óspetiloru si prim'a represintatiune teatrala.

Principele Carolu a plecatu la palatulu seu de véra de la Sinaia, unde va petrece dimpreuna cu soci'a sa pana la tótna.

Starea Romanilorn din Serbi'a indémna pe „Trompet'a Carp.“ sè adreseze urmatóriele cuvinte ministeriului din Bucuresci: „Taiati tóte comitetele si scólele slavóne din Roman'i'a, pana candu scóle si biserici romanesi nu se voru face intre Romanii din Serbi'a, unde sunt compacti, aprópe 300,000. Si observati unu lucru, cá turcii permitu biserici si scóle romanesi in Turci'a, de la gurele Dunarei pana in Timocu, nu numai in orasie, cá Silistra si altele, dara chiar si prin sate, unde vedemu biserici romanesi cu preoti romani, precum vedemu in satele de pe marginea Iscului, pe drépt'a si pe stang'a, si 'n alte parti. Si pe aci, déca sunt sicanati Romanii la altarulu si in scóla loru, este numai din partea bulgariloru, ér nici de cum din partea turciloru; precum si in Macedoni'a, unde Romanii si-au bisericile si scolile loru, gratia numai turciloru! Romanii, numai locuitori in Serbi'a; Romanii trecuti acolo din Tiér'a romanésca, nu potu in statulu Sérbescu sè-si aiba nici biserica a loru romanésca, nici scóla a loru!“

Cernajeff blastema óra in care a mersu in Serbia. Elu a gânditu a gasi acolo niste eroi, dar a aflu o armata compusa din massa netrebnica. Intr'un'a din díle elu sè fía dísu lui Milan: „Serenissime! Fà pace. Cu acesti soldati si cu acesti oficeri nu se póte portá batalia.“ Elu a fostu silitu sè degradeze si sè impusce oficeri.

Serbarea invingerii de la Vrbitia fu serbata de catra montenegrii in Cetinje cu mare entusiasmu si cu totu dreptulu. Pana candu sérbi, cari se tínu poporulu celu mai vítézu in resaritu, n'a fostu in stare sè reporte nici o invingere a supra turciloru, montenegrii mai putínu laudarosi, dar condusi de unu principe mai resboinicu, nimicira la Vrbitia armat'a lui Mukhtar pasia. Serbarea din Cetinje s'a inceputu cu unu Te-Deum. La o óra dupa miediulu noptii se traserá tóte clopotele, cari anuciara invingerea. Portile palatului principescu se deschisera si ferestile lui se iluminara. Intréga famili'a principésca, dimpreuna cu metropolitulu Hilarion si cu senatorii, se dusera la principés'a Milena, felicitandu-o din incidentulu invingerii cástigate. Si totu poporulu se adunà in biserica si in giurulu ei, si metropolitulu tínu Te Deum. Intr'aceste sosira prinsonierii, armele, munitiunile si stégurile ocupate. Entusiasmulu ajunse la culme.

Ministrulu de comerciu, baronulu Ludovicu Simonyi si-va dá dimissiunea in curendu.

Contele Melchioru Lónyay a alesu deputatu la Zenta, cu majoritate de 17 voturi.

Unu soldatu betranu. Generalulu Wrangel,

unu veteranu alu armatei prussesci, la 15 l. c. a serbatu a optu-diecea aniversaria a serviciului seu militarescu. Elu a intratu in armata la 15 augustu 1796. Acuma e de 93 ani, unu adeveratu prototipu alu soldatului prussescu.

In ministeriulu Brateanu fostulu ministru de culte Chitiu inca si-a rezervatu portfoiulu.

Generalulu Stratimirovici s'a pusu éراسi pe picioru liberu. Precum scimu noi, soci'a sa a fostu primita in caus'a acésta in audintia de catra imperatulu, dupa ce ministrulu Tisza i-a refusatú cererea d'a-i eliberá barbatulu.

Camer'a Romaniei a alesu comissiunea pentru darea in judecata a fostului ministru conservativu. Ea se compune din urmatóriele persóne: Dimitrie Brateanu, Nicolae Ionescu, Anastasie Stolojanu, Nicolae Fleva, Nicolae Voinovu, Eugeniu Statescu, Dimitrie Giani, — inse D. Brateanu si Voinovu dimissionandu in loculu loru se alesera: G. Missailu si E. Costinescu.

Din Transilvani'a se scríe, cá tóte divisiunile de geniu ale regimentelorú stationarie in Transilvani'a, au primitu ordinulu a merge sè intarésca passurile Carpatiloru de la miédia-di. La passulu de la Turnu-Rosiu si la Predélu se facu fortificatiuni mai mari. Spre acestu scopu au mersu josu din Viena mai multi oficeri.

Natali'a principes'a domnitória a Serbiei a nascutu in 14 aug. a. c. unu principe. Nanasiulu noul nascutulu elionomu va fi imperatulu Russiei. Din acestu incidentu principele Milan se rentóse la Belgradu.

Scirile din urma, ce primimu de pe campulu de resbelu sunt tóte nefavoritórie sérbiloru. In Belgradu este confusiunea cea mai mare; se vorbesce despre crisa ministeriale, si cumca Milanu a rugatu cabinetele mariloru puteri pentru cá sè intrevina in favorulu pacii. Alte sciri afirma, ca Milanu si Nichit'a ar fi decisi a continuá lupt'a pana in extremitate, si cá in acést'a privintia ar fi primitu indemnulu Russiei. — Diurnalistic'a din Berolinu apostrofédia aspru crudimile comise de turci si díce, cumca Germani'a este gatá a pune capetu acestoru crudelitáti. Guvernulu italianu, carele a simpatisatu de la inceputu cu insurgentii slavi, prin organele de publicitate face cá sè pricepa Europ'a, cumca Itali'a inca si-formédia pretensiuni la tierile cu poporatiune italiana, precum Dalmati'a, Istri'a si Fiume. Angli'a nu voiesce armistitiu pana candu sérbi nu se voru umilí inaintea turciloru si nu-i voru rugá de pace. Ceriulu este totu mai intunecosu pe orizontulu Balcanului; urmarile astadi nime nu le póte precalculá.

Flamur'a lui Hymen.

Dlu Alesandru Uilacanu, professoru gimnasialu in Blasiu, la 3 augustu si-a serbata cunun'i'a cu domnisiór'a Valeria V. Bianu in Fagetu.

Dlu Iuliu Chartinescu oficiantu in Caransebesiu la 7 augustu si-a incredintiatu de fítóri'a soci'a pe domnisiór'a Draghina Alessandru din Timisióra.

Sesonulu báiloru.

Din Hall se scríe, cá intre alti óspeti si patriarculu Procopiu Ivascovicu inca petrece acolo.

Sliaciú a fostu teatrulu unei nenorociri. O dama straina, fic'a unui fafrciantu s'a inecat in isvorulu Dorothea. Sensatiunea a fostu fórté mare.

La Borsecu numărul oșpetiloru in anulu acest'a abia se urca la două sute, pe candu in anii trecuti acolo erau la 8-900. Eta ce a produsu insultele facute in anii trecuti Romaniloru!

Biserica si scóla.

Educatiunea nationala a secsului femeiescu din Craiova e forte negligata. Unu corespundinte alu „Telegr.“ din Bucuresci scrie, ca pensionatulu centralu de fete de acolo de mai multi ani este sub conducerea unei straine vieneze, care va pute inspira alte simtieminte, romanesci inse nu. Professoriti'a de musica inca e o domnisióra din Berlin, adusa de dlu Maiorescu.

Scólele din districtulu Naseudului se bucura de unu spriginu mai caldurosu intre tote scólele romanesci. Fia-care din cele 45 de comune ale districtului are scóla sa elementaria. Scóle primarie sunt in 7 locuri, si a nume normala cu 4 clase la Naseudu, Monoru, Porgo-Prundu, de fetitie in Naseudu cu o classa, triviala in Sangeorgiu, Zagra si Telciu cu câte 3 clase. In Naseudu este unu gimnasiu de 8 clase, cu professori abili. Numerulu scolariloru in anulu trecutu a fostu 170, si a nume 166 Romani. Tóte aceste date le aflamu din program'a gimnasiului, in care se mai afla si o disertatiune interessanta a dlui directoru N. Paulu Tanco, despre „Positiunea cosmica a cometelor.“

Societati si institute.

Alumneulu romanu din Timisiór'a va tine adunarea sa generala in 16/28 augustu, in localitátile parintelui protopopu Dreghici.

Literatura.

Dlu Gr. G. Tocilescu, alu carui nume e deja bine cunoscutu in literatur'a nóstra istorio-grafica, si pe care tocmai din acestu motivu statulu romanu l'a tramisu se studieze limbile slavice, ni-a tramisu din Praga unu articolu, pe care lu-publicamu in nrulu presinte, salutandu cu placere pe autorulu seu in sirulu colaboratoriloru nostri.

„**Fulga**“, romanu de Gr. H. Grandea, a patr'a editiune, se afla de vendiare la tóte librarile din Bucuresci. Pretiulu 3 lei noi.

La Bucuresci in tipograffi'a Thiel si Weiss a aparutu: „Metod'a de cura naturala, dreptu contrastu la vatemările practici medicale,“ dupa Aug. Vil. König. Pretiulu 2 lei noi.

„**Teori'a atomica**“, de N. I. Serbescu, doctor in medicina, a esitu de sub tipariu la Bucuresci si se afla de vendiare acolo cu pretiulu de 2 lei noi.

Dlu dr. Nicolau Popu, professoru la gimnasiulu romanu din Brasiovu, anuncia, ca a datu sub pressa si in curendu voru esi: „Geograffi'a Ungariei si elemente din geograffi'a generala“ pentru scólele populare, — si „Istori'a Ungariei,“ asemene pentru scólele populare, a trei'a editiune.

industria si comerciulu.

Cu ce lupta serbii? Din Boemia se scrie diariului „N. Fr. Pr.“, ca la Graslitz s'au comandatu pentru armat'a serba 24,000 de trimbite, si intreprindiatoriulu a si espedatu 12,000 la Deligradu. —

Prezum se vede, serbii gândescu ca si turcii voru ca-de, ca in timpurile vechi orasiulu Jericho.

Pregatirile pentru espositiunea internationala din 1878 la Paris au inaintatu intr'atát'a incátu la inceputulu lunei curinte se si apucara de cladirea edificieloru pe campulu lui Marte.

Suvenirea mortiloru.

Maria Obrenovici nasc. Catargi, mam'a principelui Milan, murindu la Paris, remasitiile-i mortuare s'au transportatu la Iasi si s'au depusu in biserica Stlui Spiridon.

Eugenia Ursulescu, juna de siese-spre-diece ani, fic'a vitrega a dlui Ienache Vezurescu, capitaniu in armat'a Romaniei, petrecendu la fost'a crescatória, care locuiesce in Timisiór'a a facutu o excursiune pana la o amica a sa, fic'a unui proprietariu ce-si serba diu'a onomastica. Situatiunea frumósa, delurile de o parte, de alt'a unu locu intinsu, pe care se leganá o luntritia, i desteptá poft'a d'a despica valurile cu sprintenele lopeti, fara a mai spune cuiva ceva. O nópte nu s'a sciutu de ea, in demineti'a urmatória, la 3 augustu, o aflara desuffetita pe marginea purdósa. Sermana Eugenia! — E. L.

Ghicitura de litere

de Emilia Popu n. Marcusiu.

Mt ungt itnd mt ingt ugsvgv
Mt ungt visv cdbvs rv lnpt;
Snst 'ng ovpd hvnrt bdvsgv;
Mt ugrdzt cd bvs vlnpt!

Deslegarea ghiciturei de semne din nr. 29 :

„Tu-mi diceai odata
Cumca, pan' la mórte
Dragostea ta tóta,
Mie-mi vei pastrá;
Me uitasi pe mine,
Le uitasi pe tóte . . .
Astu-felu ti este secsulu
Nu e vina ta!“

Bine au ghicitu-o dómnele si domnisiórele : Emilia Popu n. Marcusiu, Ludovica Moldovanu, Maria Crisianu, Amalia Popescu, Eufrosina Dragiceanu, Marta Popescu.

Nr. 8 alu „Siedietórei“ a aparutu la 1 augustu si contine aceste : Sum Romanu, poesia de Iosifu Vulcanu, — Scrisórea unui plugariu romanu catra redactorulu, de Alessandru Paduranu, — Tenguirea omului desfrenatu si peatosu, versuri de plugariulu Petre Miculi, — Ce face omulu betivu si betu? de Alessandru Ardeleanu, — Respunsulu oșpetiloru lingái, de Ionu Micescu, — Hodoroscu si Troscu, — Ciunelitari populare de Alexa Latesiu, — St. Petru si casator'a, — Ce e nou in tíera si in lume? — Calindarulu lunei augustu. — Pretiulu „Siedietórei“ pe unu anu e 1 fl. Esemplare complete mai avemu din inceputulu anului trecutu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.